

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
STRATEJİ GELİŞTİRME BAŞKANLIĞI
TARIMSAL YATIRIMCI DANIŞMA OFİSİ

MUŞ
TARIMSAL
YATIRIM REHBERİ
2022

İÇİNDEKİLER

TARIMSAL YAPI

Genel Bilgiler

Tarım Alanlarının Dağılımı Ve Üretim Miktarı

Bitkisel Üretim

Hayvan Varlığı

Su Ürünleri İstatistikleri

Tarım Ve Tarıma Dayalı Sanayi

TARIMSAL YATIRIM POTANSİYELİ

Muş'ta Tarıma Yatırım Yapmak İçin Nedenler

Muş'ta Tarımsal Yatırım İçin Uygun Sektörler

DESTEK, TEŞVİK VE HİBELER

Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı (2021-2025)

Kırsal Kalkınmada Uzman Eller Projesi

Hayvancılık Yatırımları Destekleri

İpard Kapsamında Verilen Ab Hibe Destekleri

Tarımsal Krediler

Orköy Destekleri

Yatırım Teşvikleri

Cazibe Merkezleri Programı

Kalkınma Ajansları Tarafından Desteklenen Alanlar

Kosgeb Hizmet Ve Destekleri

Muş Havza Bazlı Destekleme Modeli Kapsamında Desteklenecek Ürünler

İLETİŞİM BİLGİLERİ

TARIMSAL YAPI

GENEL BİLGİLER

Nüfus	405 Bin 228 kişi
ÇKS Kayıtlı Çiftçi Sayısı	17 Bin 335 kişi
Yüzölçümü	8 Milyon 650 Bin dekar (9 Bin km2)
1- Toplam Tarım Alanı	2 Milyon 556 Bin 367 dekar
Mera Alanı (TUIK)	3 Milyon 716 Bin 350 dekar
NADAS alanı	263 Bin 111 dekar
2- Orman Alanı	784 Bin 260 dekar

TARIM ALANLARININ DAĞILIMI VE ÜRETİM MİKTARI

	2002		2020		2021	
	Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Alanı (ha)	Üretim Miktarı (ton)
Meyve	4.490	2.773	13.415	5.886	13.072	6.045
Sebze	22.700	45.393	41.088	137.757	40.583	162.127
Tarla	2.059.620	495.409	1.487.583	665.833	1.634.483	523.700

BİTKİSEL ÜRETİM

2021 Tarla Ürünleri Verileri

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	İl Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı
Şeker Pancarı	18.250.000	277.558	1,52%
Buğday	17.650.000	199.498	1,13%
Arpa	5.750.000	33.069	0,58%
Patates	5.100.000	4.087	0,08%
Aspir	21.325	3.270	15,33%

Kaynak TÜİK

2021 Meyvecilik Verileri

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	İl Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı
Üzüm	3.670.000	2.399	0,07%
Elma	4.493.264	1.572	0,03%
Çilek	669.195	723	0,11%
Ceviz	325.000	511	0,16%
Armut	530.349	502	0,09%

2021 Sebze Üretim Verileri

Ürün Adı	Türkiye Üretimi (Ton)	İl Üretimi (Ton)	Türkiye Üretimi İçindeki Payı
Karpuz	3.468.717	80.474	2,3%
Domates	13.095.258	36.391	0,3%
Kavun	1.638.638	16.952	1,0%
Lahana	860.123	9.252	1,1%
Hıyar	1.890.160	13.264	0,7%

HAYVAN VARLIĞI (Baş)

Cins	Tür	Hayvan Ad	2002	2020	2021
Arı Kovanı	Arı Kovanı	Arı Kovanı	18.879	53.715	52.636
Büyükbaş	Manda	Manda	5.635	7.031	7.591
	Sığır	Kültür	9.452	77.225	83.980
		Melez	42.957	181.294	186.557
		Yerli (Sığır)	168.059	66.371	57.670
	Sığır Toplam		220.468	324.890	328.207
Büyükbaş Toplam			226.103	331.921	335.798
Kanatlı	Hindi	Hindi	118.595	110.227	64.234
	Kaz	Kaz	126.565	156.302	102.458
	Ördek	Ördek	61.999	43.472	23.268
	Tavuk	Et	28.000	0	0
		Yumurta	455.918	422.591	277.047
	Tavuk Toplam		483.918	422.591	277.047
Kanatlı Toplam			791.077	732.592	467.007
Küçükbaş	Keçi	Kıl	220.459	236.290	245.657
		Tiftik		0	0
	Keçi Toplam		220.459	236.290	245.657
	Koyun	Merinos		0	68
		Yerli (Koyun)	1.311.367	999.262	1.004.275
	Koyun Toplam		1.311.367	999.262	1.004.343
Küçükbaş Toplam			1.531.826	1.235.552	1.250.000

SU ÜRÜNLERİ İSTATİSTİKLERİ

YIL	Avcılık	Yetiştiricilik			TOPLAM
	İçsu	Deniz/İçsu			
	Üretim Miktarı (Ton)	Tesis Sayısı (Adet)	Kapasite (Ton/Yıl)	Üretim Miktarı (Ton)	Üretim Miktarı (Ton)
	2018	24	14	3.689	650
2019	30	7	940	0	30
2020	29	3	20	2	31
2021	21	3	20	0	21

TARIM VE TARIMA DAYALI SANAYİ İŞLETME SAYISI

SEKTÖR ADI	SAYI	SEKTÖR ADI	SAYI
Çiğ Süt İşleme	10	Ekmek ve ekmek çeşitleri üretimi	72
Et ve Et Ürünleri	1	Makarna ve İrmik Üretimi	-
Su Ürünleri İşleme	-	Yumurta Paketleme	2
Meyve-Sebze işleme- paketleme	-	Dondurulmuş Gıda	-
Hububat ve Bakliyat Üretimi	5	Hazır Yemek, Tabldot Yemek	13
Katı ve Sıvı Bitkisel Yağ	-	Hazır çorba ve bulyon, puding, toz karışımlar, mayonez, sos vb	-
Şeker Üretimi (paketleme hariç)	1	Kuruyemiş ve Çerezler	2
Zeytinyağı	-	Baharat İşleme	-
Kesimhane	3	Alkolsüz İçecekler	-
Fermente ve salamura ürün üretimi	-	Alkollü İçecekler	-
Pastacılık Ürünleri Üretimi	16	Bal, polen, arı sütü ve temel petek üretimi ve ambalajlama	2
Nişasta ve Nişasta mamulleri	-	Süt Toplama Merkezi	24
Bisküvi, Çikolata, Kakaolu ve Benzeri Ürünler	0	Gıda ile Temas Eden Maddeler	1
Un üretimi	0	Yem	3
Unlu mamuller üretimi	6	Diğer	11

TARIMSAL YATIRIM POTANSİYELİ

MUŞ'TA TARIMA YATIRIM YAPMAK İÇİN 10 NEDEN

1. Büyükbaş hayvan sayısı olarak Türkiye 15'incisi, Küçükbaş hayvan sayısı olarak Türkiye 12.incisi, Manda Yetiştiriciliğinde Türkiye 6'ncısı ve Kaz Yetiştiriciliğinde Türkiye'de 3' üncü sıradayız.
2. Yem bitkileri üretiminde ilimiz kaba yem ihtiyacının %78'sini karşılamakla birlikte yonca üretiminde Türkiye'de 4. üncü sıradayız.
3. Zengin doğal kaynaklara sahip olması,
4. Bitkisel Üretimde Potansiyel olarak, Tarım arazisi, Çayır ve Mera alanı, süt üretimi, et üretimi, Hububat (Buğday ve Arpa) üretimi ve Yem Bitkileri (Yonca. Korunga, Silajlık mısır ve Fiğ) üretimin bulunması,
5. İlimizin önemli değerleri Muş Üzümü, Muş Kaşar Peyniri, Muş Balı ve Muş Lalesi marka ve katma değeri yüksek yerel ürünlerimizdir.
6. İlimiz kara, hava ve demiryolları ile birlikte geniş ulaşım ağına sahip olması,
7. Muş İl nüfusunun % 60'ının kırsal kesimde yaşaması sebebiyle tarım sektörü açısından avantajlı bir il olması,
8. Alparslan I-II ve Yukarı Kalehan Barajların varlığı ile Sulama ve Su ürünleri yetiştiriciliğine elverişli olması
9. İlimizde yetiştirilen şeker pancarındaki şeker oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir.
10. Muş Ovası (165.000 ha.), Bulanık Ovası (52.250 ha.), Malazgirt Ovası (45.000 ha.) , Liz Ovası (16.000 ha.) ve toplamda 278.520 ha. ova alanıyla makinalı tarıma son derece elverişlidir.

MUŞ'TA TARIMSAL YATIRIM İÇİN UYGUN SEKTÖRLER -1-

SEKTÖR ADI	AÇIKLAMA
Hayvancılık	Türkiye ölçeğinde büyükbaşta 331.211 baş ile 15. Sırada, küçükbaşta 1.238.996 baş ile 12. sıradadır. İlimizde yıllık 393 bin ton süt ve 17.500 ton kırmızı et üretimi bulunmaktadır. Hayvancılık sektörünün önemli girdilerinden olan yem bitkisi ekilişinde alan bakımından İlimiz 60.541 ha. alanda 1.307.684,07 ton yem bitkileri üretimiyle kaba yemin %78'sini karşılamaktadır. İlimizde yılda yaklaşık olarak 26 bin büyükbaş, 248 bin küçükbaş hayvan kasaplık ve ticari olarak diğer illere sevk edilmektedir. İlimiz hayvan varlığı ve hammadde bakımından yeterli potansiyele sahip olup, et ve süt üretim amaçlı sığır ve koyun çiftlikleriyle hayvansal ürünlerin işlenebileceği (mezbahane-kombine-et-süt-bal-deri vs) tesislerinin kurulması yatırımcılar için doğru alanlar olacaktır.
Entegre Su Ürünleri Yetiştiriciliği ile İşleme ve Paketleme	Muş su ürünleri sektöründe; Alparslan I-II barajları, Yukarı Kalehan Barajı , Murat ve Karasu Nehri ile güçlü bir doğal üretim ve kültür balıkçılığı alt yapısına sahiptir. İlimiz bölgenin 2. Büyük kuluçka tesisinde 37 milyon adet/yıl yavru üretimi mevcut olup yılın 12 ayı yetiştiricilik yapılabilmektedir. İlimiz entegre su ürünleri yetiştiriciliği ile işleme ve paketleme tesisi kurulumu için uygundur.
Meyve ve Sebze	İlimizde meyve ve sebze üretimi için uygun havzalar mevcut olup, bu havzalarda kapama bodur ve yarı bodur meyve bahçe tesisleri kurulabilir. İlimiz meyvecilikte özellikle bağ ve ceviz yetiştiriciliğinde daha ön plana çıkmaktadır. Meyvecilikle ilgili bahçe tesislerine yönelik projeler geliştirilmektedir. Sebze üretimine yönelik Muş Ovası son derece uygundur. Sebze işleme ve paketleme tesisleri için yeterli hammadde mevcuttur.Sebze yetiştiriciliğinde 4.335 da. Alanda üretim yapılmaktadır.

MUŞ'TA TARIMSAL YATIRIM İÇİN UYGUN SEKTÖRLER -2 -

Un ve Unlu Mamuller

İlimiz buğday üretimi için son derece uygun iklim ve arazi koşullarına sahiptir. İlimizde toplam 115 bin ha alanda buğday ekilişi yapılmakta olup 244 bin ton civarında üretim gerçekleşmektedir. Dolayısıyla un ve unlu mamuller sektörün ilimizde gelişmesine katkı sağlayacak yeterli hammadde bulunmaktadır.

Organik Tarım

Muş; organik ürünlere yönelik üretim ve tüketim bilincinin arttığı bir ildir. Su ve toprak kaynakları organik tarıma elverişlidir. 32 üründe 724 çiftçimiz 137.329 da. alanda organik tarım yapılmaktadır.

Tarım Alet ve Makine

İlimizde modern tarım tekniklerinin kullanımını arttırmak amacıyla özellikle Bulanık ve Malazgirt İlçelerinde tarım alet ve makinelerinin üretimi gerçekleşmektedir. İlimizin geniş ve düzgün arazi yapısından dolayı modern tarımsal alet ve makine kullanımı için uygun bir yatırım sektörü olabilir.

Endüstri Bitkileri

İlimizde endüstri bitkilerine yönelik sözleşmeli tarımsal üretim modeli geliştirilerek yeterli düzeyde hammadde elde edilebilir. Bunu sağlayabilmek için tarıma dayalı sanayi yatırımları olmalıdır. 42.612 da. alanda ekiliş yapılmaktadır.

DESTEK, HİBE VE TEŞVİKLER

KIRSAL KALKINMA YATIRIMLARINI DESTEKLEME PROGRAMI (KKYDP) (2021-2025)

UYGULAYICI KURUM: TARIMVE ORMAN BAKANLIĞI / Tarım Reformu Genel Müdürlüğü

DESTEK KAPSAMI: 1/1/2021-31/12/2025 tarihleri arasında, kırsal alanda ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamak, tarım ve tarım dışı istihdamı geliştirmek, gelirleri artırmak ve farklılaştırmak için, kadınlar ve genç girişimciler öncelikli olmak üzere gerçek ve tüzel kişilerin ekonomik faaliyetlere yönelik yatırımları için yapılacak hibe ödemelerine ilişkin hususları kapsar.

1- KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ KAPSAMINDA TARIMA DAYALI EKONOMİK YATIRIMLAR

KİMLER BAŞVURABİLİR: Gerçek ve tüzel kişiler

- Hibeye esas proje tutarı alt limiti en az **250.000** Türk Lirası'dır.
- Hibeye esas proje tutarının **%50'sine hibe** yoluyla destek verilir.
- Proje bütçesi KDV (katma değer vergisi) hariç hazırlanır.

NOT: Ayrıntılı bilgi için «Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi 2021-2022 Başvuru Dönemi Uygulama Esasları» dokümanını incelemeniz gerekmektedir.

1) EKONOMİK YATIRIM KONULARI	Hibeye Esas Proje Tutarı (TL)	Destek Oranı
1- Tarımsal Ürünlerin İşlenmesi, Kurutulması, Dondurulması, Paketlenmesi ve Depolanmasına Yönelik Yatırımlar ❖ Tıbbi ve aromatik bitkilerin işlenmesi, kurutulması, paketlenmesi ve depolanması ❖ Bitkisel ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması ❖ Hayvansal ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması ❖ Tarımsal ürünlerin depolanmasına yönelik başvurularda çelik silo ve soğuk hava deposu yapımına yönelik yeni tesislerin yapımı ile soğuk hava deposu ekipmanıyla sınırlı olmak kaydıyla teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu	Yeni tesis 5.000.000	%50
2- Tarımsal üretime yönelik modern sabit yatırımlar ❖ Modern Seralar ❖ Büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu , ❖ Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu ❖ Kanatlı yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu ❖ Kültür mantarı üretimine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu ❖ Büyükbaş ve küçükbaş kesimhanelerine yönelik faal olan mevcut tesislerin teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu ❖ Kanatlı kesimhanelerine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu	Tamamlama 3.500.000 Kapasite artırımı ve/veya teknoloji yenileme ve/ veya modernizasyon 3.000.000	
3-Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kullanımına İlişkin Yatırımlar		
4-Su Ürünleri Yetiştiriciliğine Yönelik Yatırımlar		
5- Hayvansal ve bitkisel orijinli gübre işlenmesi, paketlenmesi ve depolanması		

NOT: Ayrıntılı bilgi için «Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi 2021-2022 Başvuru Dönemi Uygulama Esasları» dokümanını incelemeniz gerekmektedir.

2- KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ KAPSAMINDA KIRSAL EKONOMİK ALTYAPI YATIRIMLARI

KİMLER BAŞVURABİLİR: Gerçek ve tüzel kişiler

A İŞ PLANI KAPSAMINDA

- Hibeye esas proje tutarı **300.000 TL**'yi geçemez
- Hibeye esas proje tutarının **%50'sine hibe** yoluyla destek verilir.
- Proje bütçesi KDV (katma değer vergisi) hariç hazırlanır.

B İŞ PLANI KAPSAMINDA

- Hibeye esas proje tutarı alt limiti en az **20.000** Türk Lirası'dır.
- Hibeye esas proje tutarı **600.000 TL**'yi geçemez
- Hibeye esas proje tutarının **%50'sine hibe** yoluyla destek verilir.
- Proje bütçesi KDV (katma değer vergisi) hariç hazırlanır.

NOT : Ayrıntılı bilgi için «Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesi 2021-2022 Başvuru Dönemi Uygulama Esasları» dokümanını incelemeniz gerekmektedir.

2) KIRSAL EKONOMİK ALT YAPI YATIRIM KONULARI	Hibeye Esas Proje Tutarı (TL)	Destek Oranı
1- Aile işletmeciliği faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik altyapı sistemleri, (B iş planı) ❖ Birincil Üretim ile Üretilmiş Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin İşlenmesi, Paketlenmesi ve Depolanması ❖ Tarımsal Ürünlerin Depolanması (Çelik Silo ve Soğuk Hava Deposu) ❖ Tarımsal Sabit Yatırımlar (Ahır, ağıl, kanatlı kesimhanesi, muz ve/veya sebze yetiştirilen tesisler) ❖ Kültür Mantarı ❖ Yenilenebilir Enerji Tesisleri	A iş planı; 300.000 TL'ye kadar; B iş planı 20.000- 600.000 TL'ye kadar	%50
2- Arıcılık ve arı ürünlerine yönelik yatırımlar, (B iş planı)		
3- Bilişim sistemleri ve eğitimi yatırımları (Akıllı Tarım Uygulamaları), (B iş planı)		
4- El sanatları (Zanaatkarlık) ve katma değerli ürünlere yönelik yatırımlar, (B iş planı)		
5- İpek böceği yetiştiriciliği tesisi yatırımları, (B iş planı)		
6- Su ürünleri yetiştiriciliği yatırımları, (B iş planı)		
7- Makine parkları yatırımları, (B iş planı) (Tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikler için birincil ve ikincil üretim yatırımlarını kapsayan elektrikli olmayan traktörler ve biçerdöverler hariç makine parkları),		
8- Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği yatırımları (İşlenmesi, paketlenmesi, depolanması), (B iş planı)		
9- Makine ekipman alımı , (A İş planı)		

NOT: Ayrıntılı bilgi için «Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesi 2021-2022 Başvuru Dönemi Uygulama Esasları» dokümanını incelemeniz gerekmektedir.

2-BİREYSEL SULAMA SİSTEMLERİNİN DESTEKLENMESİ

DESTEK KAPSAMI	30/1/2021 - 31/12/2025 tarihleri arasında, kırsal alanda ekonomik ve sosyal gelişmeye katkı sağlamak için belirlenmiş bireysel sulama sistemlerinin desteklenmesine ilişkin usul ve esasları kapsar.
KİMLER BAŞVURABİLİR	Gerçek ve Tüzel Kişiler
YATIRIM KONULARI	✓ Tarla içi damla sulama sistemi kurulması, ✓ Tarla içi yağmurlama sulama sistemi kurulması, ✓ Tarla içi mikro yağmurlama sulama sistemi kurulması, ✓ Tarla içi yüzey altı damla sulama sistemi kurulması, ✓ Lineer veya Center Pivot sulama sistemi kurulması, ✓ Tamburlu sulama sistemi kurulması, ✓ Güneş enerjili sulama sistemi kurulması.
YATIRIM TUTARI VE DESTEK ORANI	• Hibeye esas mal alım tutarı 1.000.000-TL'yi geçemez. • Bu Tebliğ kapsamında kabul edilen başvurularda, hibe sözleşmesinde belirlenen hibeye esas mal alım tutarının KDV hariç %50'sine hibe yoluyla destek verilir.

NOT 1: Uygulamaya ilişkin detaylar 25.02.2021 tarih ve 31406 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Bireysel Sulama Sistemlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ'de (Tebliğ no: 2021/7)" yer almaktadır.

NOT 2: Başvurular; Ocak ayı içerisinde başlayarak uygulama rehberinde belirlenen süre bitimine kadar, başvuru sahipleri tarafından dosya halinde tek nüsha olarak elden il müdürlüğüne teslim edilerek yapılır.

KIRSAL KALKINMADA UZMAN ELLER PROJESİ

DESTEK KAPSAMI	Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Kırsal Kalkınmada Uzman Eller Tebliği(Tebliğ No:2021/61) 24 Aralık 2021 tarihli ve 31699 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Proje Konuları: A)Hayvansal üretime yönelik projeler kapsamında; 1) Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği ve besiciliği (Süt sığırcılığı, besicilik, manda yetiştiriciliği), 2) Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ve besiciliği (Keçi yetiştiriciliği ve besiciliği, Koyun yetiştiriciliği ve besiciliği), 3) Arı yetiştiriciliği ve bal üretimi, 4) Arı sütü, ana arı, polen ve benzeri arı ürünleri üretimi, 5) İpekböceği yetiştiriciliği ve tesis yapımı, B) Maksimum üretim kapasitesi 29 ton/yılı aşmaması koşuluyla, su ürünleri üretimine yönelik projeler kapsamında; 1) Alabalık, yayın balığı, sazan, mersin balığı, tilapya, karabalık entansif üretim tesisleri ve/veya kuluçkahaneleri, 2) Midye ve kara salyangozu entansif üretim tesisi, C) Bitkisel üretime yönelik projeler kapsamında; 1) Kapama meyve bahçesi tesisi, 2) Fide, fidan, iç ve dış mekân süs bitkisi yetiştiriciliği, 3) Kontrollü örtü altı yetiştiriciliği, 4) Kültür mantarı üretimi ve tesis yapımı, 5) Ormancılık projeleri, 6) Organik ve organomineral gübre üretim tesisleri, 7) Bitkisel üretimde zararlı organizmalar ile mücadelede kullanılan biyolojik veya biyoteknik mücadele ürünlerine yönelik üretim projeleri, 8) Tıbbi ve aromatik bitki üretimine yönelik projeler, Ç) Yöresel ürün ve coğrafi işaretli ürün üretimine yönelik projeler, D) (a), (b), (c) ve (ç) bentlerinde belirtilen ve üretimi yapılan ürünlerin işlenmesi, depolanması ve paketlenmesine yönelik projeler.
BAŞVURU ŞARTLARI	• Meslek yüksekokulları dahil üniversitelerin tarım, hayvancılık, ormancılık, gıda ve su ürünleri eğitimi veren bölümlerinin herhangi birinden mezun olmak, • Proje uygulanacak kırsal alanda yaşayacağını ve proje uygulama, kontrol ve izleme süresince de projeyi sürdüreceğini taahhüt etmek, • SGK’lı çalışan ve vergi mükellefi olarak başvurmuş olsa dahi hibe sözleşmesinin imzalanması aşamasında bu haklarından feragat etmek,
DESTEK MİKTARI	Proje başına 100 Bin TL’ye kadar hibe ödemesi yapılır.

NOT: Ayrıntılı bilgi için «Kırsal Kalkınmada Uzman Eller Projelerinin Desteklenmesi 2022 Yılı Uygulama Rehberi» nin incelenmesi gerekmektedir.

Son başvuru tarihi **28.02.2022 saat 23.59**’dur.

HAYVANCILIK YATIRIMLARI DESTEKLERİ

DÜVE ALIM DESTEĞİ

DESTEK KAPSAMI	İşletmenin hayvan varlığı karar yayım tarihinden önce (en az 8 aylık dişi sığır ve mandalar dahil) kapasitesini 50 başa tamamlayacak şekilde en az 1 baş en fazla 50 baş düve (manda dahil) alımında desteklemeden yararlandırılmaktadır. Bakanlıkça belirlenecek düve bedelinin %40'ına destekleme ödemesi yapılır. (10.11.2021 tarihli ve 4760 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yürürlüğe konulan 2021 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemeler ve 2022 Yılında Uygulanacak Gübre ve Sertifikalı Tohum Kullanım Desteklerine İlişkin Karar kapsamında uygulanmaktadır.)
KİMLER BAŞVURABİLİR	Gerçek ve tüzel kişiler
UYGULAMA İLLERİ	81 il

NOT: Düve Alım Desteği Yatırım Programına alınan desteklerden olmayıp, "Tarımsal Desteklemelere İlişkin Karar" kapsamında her yıl ödenen bir destektir.

IPARD KAPSAMINDA VERİLEN AB HİBE DESTEKLERİ

UYGULAYICI KURUM: TARIM VE KIRSAL KALKINMAYI DESTEKLEME KURUMU (TKDK)

Tedbir Adı	Sektör	Sektör Adı	Destek Oranı
Tarımsal İşletmelerin Fiziki Varlıklarına Yönelik Yatırımlar (101)	101-1	Süt Üreten Tarımsal İşletmeler	%50-70 Tüzel kişiler için kamu katkısı toplam uygun harcama tutarının % 50'sidir.
	101-2	Kırmızı Et Üreten Tarımsal İşletmeler	Gerçek kişiler için kamu katkısı toplam uygun harcama tutarının %55'idir.
	101-3	Kanatlı Eti Üreten Tarımsal İşletmeler	Üretici örgütleri ve üretici örgütünün hakim ortak (ortaklık payının %50'den fazla) olduğu tüzel kişilikler için kamu katkısı toplam uygun harcama tutarının %60'ıdır.
	101-4	Yumurta Üreten Tarımsal İşletmeler	Destek kararı alındığı tarihte, başvuru sahibinin (başvuru sahibi gerçek kişi ise kendisi, başvuru sahibi üretici örgütü veya hakim ortağı üretici örgütü olan tüzel kişilik ise temsil ve ilzama yetkili kişi/ kişiler) 40 yaşın altında olması durumunda destek oranı %5 artacaktır. Yatırım, IPARD programı Bölüm 8.1'de tanımlanan şekilde dağlık bir alanda yapılıyor ise destek oranı %5 artacaktır.

Her bir yatırım için uygun harcamaların toplam değeri:

- Süt, et ve yumurta sektörleri için en az **5.000** Avro en fazla **500.000** Avro,
- Broyler ve hindi sektörleri için en az **5.000** Avro en fazla **250.000** Avro,
- Kaz sektörü için en az **5.000** Avro en fazla **125.000** Avrodur.

Tedbir Adı	Sektör	Sektör Adı	Destek Oranı
Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması ile İlgili Fiziki Varlıklara Yönelik Yatırımlar (103)	103-1	Süt ve Süt Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	%40-50 Üretici örgütleri ve üretici örgütünün hakim ortak (ortaklık payının %50'den fazla) olduğu tüzel kişiler için %50 Gerçek ve tüzel kişiler için %40
	103-2	Kırmızı Et ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	
	103-3	Kanatlı Eti ve Et Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	
	103-4	Su Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	
	103-5	Meyve ve Sebze Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması	

Her bir yatırım için uygun harcamaların toplam değeri:

- Süt (peynir altı suyu dâhil) ve et sektörleri için en az **30.000** Avro ve en fazla **3.000.000** Avro,
- Süt toplama merkezleri için en az **30.000** Avro ve en fazla **1.000.000** Avro,
- Meyve ve sebze sektörü için en az **30.000** Avro ve **1.250.000** Avro,
- Su ürünleri sektörü için en az **30.000** Avro ve en fazla **1.500.000** Avro.

Tedbir Adı	Sektör	Sektör Adı	Destek Oranı
Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme (302)	302-1	Bitkisel üretimin çeşitlendirilmesi ve bitkisel ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması	%65 (Ağrı, Ardahan, Balıkesir, Çankırı, Diyarbakır, Erzincan, Erzurum, Hatay, Isparta, Karaman, Kars, Mersin, Muş, Tokat ve Yozgat)
	302-2	Arıcılık ve arı ürünlerinin üretimi, işlenmesi ve pazarlanması	
	302-3	Zanaatkarlık ve yerel ürün işletmeleri	
	302-4	Kırsal turizm ve rekreasyon faaliyetleri	
	302-5	Su ürünleri yetiştiriciliği	
	302-6	Makine Parkları	
	302-7	Yenilenebilir enerji yatırımları	%55 (Afyonkarahisar, Amasya, Aksaray, Ankara, Aydın, Burdur, Bursa, Çanakkale, Çorum, Denizli, Elazığ, Giresun, Kahramanmaraş, Kastamonu, Konya, Kütahya, Malatya, Manisa, Mardin, Nevşehir, Ordu, Samsun, Şanlıurfa, Sivas, Trabzon, Uşak, Van) %65 Tüm illerde, başvuru sahibi bir üretici örgütü veya üretici örgütünün hâkim ortak (ortaklık payının %50'den fazla) olduğu bir tüzel kişilik ise

Her bir yatırım için alt ve üst uygun harcama limiti en az **5.000** Avro en fazla **500.000** Avrodur.

TEDBİR ADI: LEADER YAKLAŞIMI YEREL KALKINMA STRATEJİLERİNİN UYGULANMASI TEDBİRİ (202)

Destek Kapsamı:

Destek, Yerel Eylem Gruplarına (YEG) verilecektir. Yerel Eylem Grubu (YEG), kırsal toplulukların kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin katılımıyla, ilgili kanun hükümlerine uygun olarak kurulmuş derneklerdir. Destek oranı (kamu katkısı), toplam uygun harcamaların %100'ünü karşılayacaktır ve bunun %90'ı AB katkısı, %10'u TC katkısı olacaktır. Destek miktarı programda belirlenen uygun harcamalar kapsamında bütçe sınırları dikkate alınarak her bir YEG için yıllık olarak belirlenmektedir.

YEREL KALKINMA STRATEJİSİNİN (YKS) BÜTÇE TAHSİSLERİ (Yerel Eylem Grubu (YEG) kategorisine göre)

Maksimum toplam yıllık tutar:

• Küçük YEG'ler için	100.000 €
• Orta büyüklükteki YEG'ler için	120.000 €
• Büyük YEG'ler için	140.000 €

Bunlardan:

• Küçük YEG'ler için yinelenen harcamalar için ayrılan maksimum tutar:	20.000 €
• Orta ölçekli YEG'ler için yinelenen harcamalara ayrılan maksimum tutar:	24.000 €
• Büyük YEG'ler için yinelenen harcamalar için ayrılan maksimum tutar:	28.000 €

Tüm YEG'ler için duran varlıklar alımına ayrılacak maksimum miktar:	22.000 €
---	----------

TEDBİR ADI: LEADER YAKLAŞIMI YEREL KALKINMA STRATEJİLERİNİN UYGULANMASI
TEDBİRİ (202)

YEREL EYLEM GRUPLARI BÜTÇE TAHSİSİ İÇİN ÜÇ FARKLI KATEGORİYE AYRILMIŞTIR:	YEREL EYLEM GRUBU KATEGORİSİ	KRİTER
	KÜÇÜK YEG	Nüfusu 30.000 kişiden az olan ve bir ilçeden oluşan
	ORTA YEG	Nüfusu 30.000 kişi veya fazla olan bir ilçeden oluşan ya da
		Nüfusu 30.000 kişiden az olan ve iki/üç ilçeden oluşan
	BÜYÜK YEG	Nüfusu 30.000 kişi veya fazla olan ve iki/üç ilçeden oluşan ya da
		Üçten fazla ilçeden oluşan

LEADER tedbiri, IPARD Programı uygulama illerinde gerçekleştirilecektir. Uygulama alanları kademeli olarak uygulamaya açılacaktır. Yerel Kalkınma Stratejisinin uygulanacağı 27 il aşağıda yer almaktadır. Bu illerde başvuru çağrı ilanı tarihinden önce kurulan Yerel Eylem Gruplarının başvuruları kabul edilecektir.

❖Amasya, Diyarbakır, Kütahya, Ankara, Elazığ, Manisa, Balıkesir, Erzincan, Mardin, Burdur, Erzurum, Muş, Bursa, Giresun, Ordu, Çanakkale, Hatay, Samsun, Çankırı, Isparta, Şanlıurfa, Çorum, Karaman, Uşak, Denizli, Kastamonu, Yozgat

DÜŞÜK FAİZLİ YATIRIM VE İŞLETME KREDİLERİ

ÜRETİM KONULARI	İNDİRİM ORANI (%)		Kredi Üst Limiti (TL)
	Yatırım Kredisi	İşletme Kredisi	
SÜTÇÜ VE KOMBİNE SIĞIR YETİŞTİRİCİLİĞİ	50	50	40.000.000
Öncelikli bölge yatırımı	10	10	
Atıl işletme alımı	10	-	
Yurt içinde doğan hayvan alımı/ kullanımı	10	10	
Kendi yemini üretme/ mera kullanımı	-	10	
Jeotermal/ yenilenebilir/ atık enerji kullanımı	10	10	
Organik tarım/ iyi tarım uygulamaları	-	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
DAMIZLIK DÜVE YETİŞTİRİCİLİĞİ	75	75	20.000.000
Öncelikli bölge yatırımı	10	10	
Atıl işletme alımı	10	-	
Yurt içinde doğan hayvan alımı/ kullanımı	-	10	
Kendi yemini üretme/ mera kullanımı	-	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
BÜYÜKBAŞ HAYVAN BESİCİLİĞİ	50	50	20.000.000
Öncelikli bölge yatırımı	10	10	
Atıl işletme alımı	10	-	
Yurt içinde doğan hayvan alımı/ kullanımı	-	10	
Kendi yemini üretme/ mera kullanımı	-	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	90	100	

DÜŞÜK FAİZLİ YATIRIM VE İŞLETME KREDİLERİ

ÜRETİM KONULARI	İNDİRİM ORANI (%)		Kredi Üst Limiti (TL)
	Yatırım Kredisi	İşletme Kredisi	
KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK	75	75	25.000.000
Öncelikli bölge yatırımı	10	10	
Atıl işletme alımı	10	-	
Yurt içinde doğan hayvan alımı/ kullanımı	10	10	
Kendi yemini üretme/ mera kullanımı	-	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
ARICILIK	50	50	5.000.000
Organik tarım/ iyi tarım uygulamaları	-	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	70	80	
KANATLI SEKTÖRÜ	25	50	7.500.000
Atıl işletme alımı	10	-	
Sözleşmeli üretim	-	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	55	80	
KANATLI SEKTÖRÜ DAMIZLIK YETİŞTİRİCİLİĞİ	75	75	15.000.000

DÜŞÜK FAİZLİ YATIRIM VE İŞLETME KREDİLERİ

ÜRETİM KONULARI	İNDİRİM ORANI (%)		Kredi Üst Limiti (TL)
	Yatırım Kredisi	İşletme Kredisi	
SU ÜRÜNLERİ SEKTÖRÜ	50	50	15.000.000
Su ürünleri yetiştirme	10	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	80	80	
GELENEKSEL (YAYGIN) HAYVANSAL ÜRETİM			5.000.000
200.000 TL' ye kadar olan krediler (200.000 TL dahil)	100	100	
200.000 TL'nin üzerindeki krediler	50	50	
Atıl işletme alımı	10	-	
Yurt içinde doğan hayvan alımı/ kullanımı	10	10	
Kendi yemini üretme/ mera kullanımı	-	10	
Sözleşmeli üretim	-	10	
Organik tarım/ iyi tarım uygulamaları	-	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	90	100	

DÜŞÜK FAİZLİ YATIRIM VE İŞLETME KREDİLERİ

ÜRETİM KONULARI	İNDİRİM ORANI (%)		Kredi Üst Limiti (TL)
	Yatırım Kredisi	İşletme Kredisi	
KONTROLLÜ ÖRTÜALTI TARIMI	50	50	50.000.000
Jeotermal/ yenilenebilir/ atık enerji kullanımı	20	20	
Yurtiçi sertifikalı tohum/ fide/ fidan kullanımı	20	20	
Organik tarım/ iyi tarım uygulamaları	-	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
YEM BİTKİSİ ÜRETİMİ	75	75	10.000.000
Modern basınçlı sulama sistemi kullanımı	-	10	
Yurtiçi sertifikalı tohum, fide, fidan kullanımı	-	20	
Sözleşmeli üretim	-	20	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	95	100	
YURTIÇİ SERTİFİKALI TOHUM, FİDE, FİDAN ÜRETİMİ	100	100	35.000.000
SÜS BİTKİSİ ÜRETİMİ	50	50	15.000.000
STRATEJİK BİTKİSEL ÜRETİM	75	75	20.000.000
Modern basınçlı sulama sistemi kullanımı	-	10	
Yurtiçi sertifikalı tohum, fide, fidan kullanımı	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	20	
Organik tarım/ iyi tarım uygulamaları	-	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	

DÜŞÜK FAİZLİ YATIRIM VE İŞLETME KREDİLERİ

ÜRETİM KONULARI	İNDİRİM ORANI (%)		Kredi Üst Limiti (TL)
	Yatırım Kredisi	İşletme Kredisi	
MEYVE YETİŞTİRİCİLİĞİ VE BAĞCILIK	75	75	20.000.000
Modern basınçlı sulama sistemi kullanımı	-	10	
Yurtiçi sertifikalı tohum, fide, fidan kullanımı	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	20	
Organik tarım/ iyi tarım uygulamaları	-	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	100	
GELENEKSEL (YAYGIN) BİTKİSEL ÜRETİM			5.000.000
100.000 TL' ye kadar olan krediler (100.000 TL dahil)	100	100	
100.000 TL'nin üzerindeki krediler	50	50	
Modern basınçlı sulama sistemi kullanımı	-	10	
Yurtiçi sertifikalı tohum, fide, fidan kullanımı	20	20	
Sözleşmeli üretim	-	20	
Organik tarım/ iyi tarım uygulamaları	-	10	
Genç çiftçi/ girişimci (≤40 yaş)	10	10	
Kadın çiftçi/ girişimci	10	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	90	100	

DÜŞÜK FAİZLİ YATIRIM VE İŞLETME KREDİLERİ

ÜRETİM KONULARI	İNDİRİM ORANI (%)		Kredi Üst Limiti (TL)
	Yatırım Kredisi	İşletme Kredisi	
TARIM MAKİNELERİ (Traktör ayrık)	50	-	5.000.000
Yurt içinde üretilen makine alımı	25	-	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	75	-	
TRAKTÖR	25	-	1.000.000
Yurt içinde üretilen makine alımı	25	-	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	50	-	
MODERN BASINÇLI SULAMA SİSTEMİ YATIRIMI	75	-	7.500.000
Yurt içinde üretilen makine alımı	25	-	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	-	
TARIM MAKİNELERİ PARKI	75	-	10.000.000
Yurt içinde üretilen makine alımı	25	-	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	100	-	
ARAZİ ALIMI (BİRLEŞTİRME)	25	-	5.000.000
LİSANSLI DEPOCULUK YATIRIMLARI	50	-	75.000.000
ELÜS KARŞILIĞI KREDİ	-	100	7.500.000
SOĞUK HAVA DEPOSU YATIRIMLARI	50	-	20.000.000
TARIMSAL ÜRÜNLERİN İŞLENMESİ	50	50	15.000.000
SÖZLEŞMELİ ÜRETİM (üretim yaptıran gerçek/ tüzel kişi)	-	50	100.000.000
Yurtiçi sertifikalı tohum/ fide/ fidan kullanımı	-	20	
Stratejik bitkisel ürün	-	10	
Uygulanabilecek en yüksek indirim oranı	-	80	
ÖZEL ORMANCILIK	50	50	20.000.000

ORKÖY DESTEKLERİ

UYGULAYICI KURUM: TARIM ve ORMAN BAKANLIĞI, Orman Genel Müdürlüğü

ORKÖY DESTEKLERİNİN AMACI

Ormanların korunması, geliştirilmesi ve işletilmesi amacıyla orman köylüsünü sosyo-ekonomik projelerle desteklemek suretiyle yaşam kalitesini iyileştirmek ve gelir seviyelerini artırmak, böylece ormanlar üzerindeki olumsuz baskıyı azaltmak, orman-halk ilişkilerini düzenleyerek ormanların sürdürülebilir yönetimini sağlamaktır.

KİMLER BAŞVURABİLİR

ORKÖY kredisinden yararlanabilmek için, köy/mah.'lerinin ilgili yönetmelikte belirtilen şartları taşıması gerekmektedir. Köy/yada mahallenin ormanla ilişkisini bulundukları yerde ki Orman İşletme Müdürlüklerinden öğrenebilirler. Orman köyü tanımı Yönetmelikte;

Orman köyü: Mülki sınırları içerisinde Devlet ormanı olan köyler ile daha önce orman köyü iken 12/11/2012 tarihli ve 6360 sayılı Kanunla mahalleye dönüşen yerleri," şeklindedir.

Orman köylüleri ORKÖY desteklerinden yararlanabilir. Bu desteklerden yararlanmak için bulundukları yerde ki Orman İşletme Müdürlüklerine başvurabilirler. Orman köylüsü tanımı ise Yönetmelikte;

Orman köylüsü: Orman köyü/mahallesinde kredi ve hibe tespit tarihi itibarıyla en az bir yıl süreyle ikamet etmekte olan halkı, şeklindedir.

BAŞVURU ŞARTLARI

ORKÖY iş ve işlemleri; 6831 sayılı Orman Kanunu, Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik ve 7022 nolu Tamim uyarınca yürütülmektedir.

Bu kapsamda;

-ORKÖY desteklerinden faydalanacak şahısların orman köylüsü olması gerekmektedir. Bunun için asgari son 1 yıldır aynı orman köyünde ikamet etme şartı aranmaktadır.

-Krediden faydalanacak şahsın hem kendisinin hem eşinin; memur, kamuda daimi işçi ve icralık durumda olmaması gerekmektedir.

-ORKÖY destekleri her proje türünden en az 3 ünite şeklinde uygulanmaktadır. Bu durumda aynı proje türünden faydalanmak isteyen en az 3 kişinin talep dilekçesi olması gerekmektedir.

Desteklemelere ait iş ve işlemler orman işletme müdürlükleri tarafından yürütülmekte olup, başvuru sahibinin ikamet ettiği orman köyünün bağlı bulunduğu Orman İşletme Müdürlüğüne veya Orman İşletme Şefliğine yazılı başvuru yapması halinde talebi değerlendirilmektedir.

Orman Genel Müdürlüğü orman köylülerini desteklemek amacıyla iki türlü kredi desteği vermektedir.

A) FERDİ KREDİ DESTEĞİ;

Ferdi krediler, sosyal ve ekonomik maksatlı olarak ikiye ayrılır. Ferdi projelere belirlenecek oranlarda her yıl hibe desteği verilmektedir. Hibe oranı % 20'dir. Tüm krediler faizsizdir.

1-Sosyal Maksatlı Desteklemeler;

Orman köylümüzün hayat kalitesini yükseltmek, odunun yakacak olarak kullanımı azaltmak aynı zamanda ormanların korunmasının sağlanması için uygulanan kredi türüdür. Vade süreleri proje türlerine göre 3- 7 yıl arasında değişmektedir.

Sosyal Maksatlı Proje Örnekleri: Dam örtülüğü malzemeleri, kat kalorifer sistemi, güneş enerjisi ile su ısıtma sistemleri, dış cephe mantolama, köy evleri elektrik iç tesisatı yenileme, güneş enerjisinden elektrik üretim sistemi (ORKÖY PV-1,5 kWp) v.b. projeler.

2- Ekonomik Maksatlı Desteklemeler;

Bu projelerle orman köylüsünün yeni tarım uygulamalarıyla buluşturulması, gelir seviyesinin iyileştirilmesi, istihdama katkı sağlanması, kırsal alandan şehirlere göçün önlenmesi ve ormana olan baskının azaltılması hedeflenmektedir. Vade süreleri proje türlerine göre 3- 7 yıl arasında değişmektedir

Ekonomik Maksatlı Proje Örnekleri: Hayvancılık (süt sığırcılığı, besi sığırcılığı, süt koyunculuğu, besi koyunculuğu vb.), fenni arıcılık, kültür mantarcılığı, tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği, seracılık, bağcılık ve meyvecilik ,ev pansiyonculuğu, ev hanımları için mikro kredi, üretim arttırmaya yönelik tomruk çekme vinci (tambur), motorlu testere, traktör, vb. projeler verilmektedir.

Orman Genel Müdürlüğü orman köylülerini desteklemek amacıyla iki türlü kredi desteği vermektedir.

B) KOOPERATİF KREDİ DESTEĞİ;

Orman köyünde bulunan tarımsal kalkınma kooperatifleri proje bazında desteklenmektedir. Vade süreleri proje türlerine göre 3 - 12 yıl arasında değişmektedir. Ayrıca projelere, her yıl Genel Müdürlükçe belirlenecek oranlarda hibe desteği verilmektedir.

NOT 1: Uygulamalar, 13/06/2012 tarihli ve 28322 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “Orman Köylülerinin Kalkındırılmalarının Desteklenmesi Faaliyetlerine İlişkin Yönetmelik” ve bu yönetmelikte muhtelif zamanlarda yapılmış değişiklik ile yürütülmektedir.

NOT 2: 08.08.2020 tarihli ve 31207 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Yönetmelik değişikliğiyle birlikte Orman köylülerine kullandırılan ferdi, kooperatif ve kooperatif üst kuruluşları kredilerinden faiz alınmaz.

YATIRIM TEŞVİKLERİ

UYGULAYICI KURUM: SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI,
Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

GENEL AÇIKLAMALAR

İlgili Mevzuat

- ✓ 15/6/2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar
- ✓ 20/06/2012 tarihli 2012/1 Sayılı Uygulama Tebliği

YATIRIM TEŞVİK SİSTEMİ

1- Genel Teşvik	Teşvik edilmeyecek yatırım konuları dışında kalan tüm yatırımları kapsamaktadır.
2- Bölgesel Teşvik	İller arasındaki gelişmişlik farkını azaltmayı ve illerin üretim ve ihracat potansiyellerini artırmayı hedefler.
3- Öncelikli Yatırım konuları	Belirli yatırım konularının 5. Bölge destekleri ile desteklenmesi hedeflenmektedir.
4- Stratejik Yatırımlar	Cari açığın azaltılmasına katkı sağlayacak katma değeri yüksek yatırımlar desteklenmektedir.

KDV İstisnası: Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında yurt içinden ve yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat ile belge kapsamındaki yazılım ve gayri maddi hak satış ve kiralama ları için katma değer vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.

Gümrük Vergisi Muafiyeti: Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için gümrük vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.

Vergi İndirimi: Gelir veya kurumlar vergisinin, yatırım için öngörülen katkı tutarına ulaşınca ya kadar indirimli olarak uygulanmasıdır.

Faiz veya Kar Payı Desteği: Yatırım Teşvik Belgesi Kapsamında kullanılan en az 1 yıl vadeli krediler için sağlanan bir finansman desteğidir. Teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının %70'ine kadar kullanılan krediye ilişkin ödenecek faizin veya kâr payının belli bir kısmı ilgili Bakanlıkça karşılanmaktadır.

Yatırım Yeri Tahsisi: Teşvik belgesi düzenlenmiş stratejik yatırımlar, bölgesel ve öncelikli yatırımlar için, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca (Milli Emlak Genel Müdürlüğü) belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yatırım yeri tahsis edilebilir.

Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği: Yatırım Teşvik Belgesi kapsamı yatırımla sağlanan ilave istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmının belirli bir süre Bakanlıkça karşılanmasıdır.

Sigorta Primi Desteği: Yatırım Teşvik Belgesi kapsamı yatırımla sağlanan ilave istihdam için ödenmesi gereken sigorta primi işçi hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmının 10 yıl süreyle ilgili Bakanlıkça karşılanmasıdır.

KDV İadesi: Sabit yatırım tutarı 500 milyon Türk Lirasının üzerindeki stratejik yatırımlar kapsamında yapılacak bina-inşaat harcamaları için tahsil edilen KDV'nin iade edilmesidir. 2017-2024 yıllarında imalat sektöründe gerçekleştirilecek teşvik belgeli tüm yatırımlara ilişkin bina-inşaat harcamaları KDV iadesinden yararlanabilmektedir.

Diğer desteklerden yararlanma

Bu kapsamdaki destek unsurlarından yararlanan yatırım harcamaları, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının desteklerinden yararlanamaz. Ancak, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının sadece sübvansiyonlu kredi desteğinden yararlanan yatırımlar, sübvansiyonlu krediye faiz veya kâr payı desteği sağlanmaması kaydıyla, Karar kapsamındaki destek unsurlarından yararlandırılabilir.

Asgari Yatırım Tutarı

- ❖ Genel Teşvik Sistemi'nde asgari sabit yatırım tutarı;
 - I. ve II. Bölgelerde **3 milyon TL**,
 - III., IV., V. ve VI. Bölgelerde **1 Milyon 500 bin TL**'dir.
- ❖ Stratejik Yatırımlar için belirlenen asgari sabit yatırım tutarı **50 milyon TL**'dir.
- ❖ Bölgesel Teşvik Uygulamaları için ise **asgari 1 Milyon 500 bin TL** başlamak üzere desteklenen her bir sektör ve her bir il için ayrı ayrı belirlenmiştir.

GENEL TEŞVİK SİSTEMİ

- ❖ Bölge ayrımı yapılmaksızın, belirlenen asgari sabit yatırım tutarı şartı ile diğer Tebliğ şartlarını sağlayan Tarımsal yatırımlar, Genel Teşvik Sistemi kapsamında;
 - ✓ Gümrük Vergisi Muafiyeti, KDV İstinası desteklerinden faydalanılabilir.
- ❖ Ayrıca, Bölgesel Teşvik Sistemi kapsamında teşvik belgesi düzenlenebilecek olan yatırımlar için talep edilmesi halinde Genel Teşvik Uygulamaları çerçevesinde belge düzenlenebilir.
- **Genel teşvik sistemi kapsamında teşvik edilemeyecek yatırımlar:**
 - Un, irmik (makarna imalatı ile entegre irmik yatırımları ve mısır irmiği yatırımları hariç), yem (balık unu, balık yağı, balık yemi, entegre hayvancılık üretimi içindeki yem üretimi ve 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı bölge illerinin organize sanayi bölgelerinde gerçekleştirilecek komple yeni yatırım cinsindeki yem üretimi hariç), mısır nişastası ve nişasta bazlı şeker (nişasta sütünden, münhasıran kristal fruktoz üretimine yönelik yatırımlar hariç).
 - Dışarıya yemek hizmeti sunan işletmeler (hazır yemek).
 - Küp şeker.
 - 5 dekarın altındaki seracılık yatırımları.
 - Bitkisel üretim (5 dekar ve üstü seracılık yatırımları, kültür mantarı yetiştiriciliği ve entegre hayvancılık yatırımları içerisindeki yem bitkileri yetiştiriciliği hariç).
 - Bölgesel uygulamalar kapsamında teşvik edilecek entegre hayvancılık yatırımları ve şartlı desteklenecek hayvancılık yatırımları dışındaki hayvancılık yatırımları.
 - 5 ton/gün ve altında üretim kapasitesine sahip süt işleme yatırımları.
 - Tütün ürünleri imalatı.
- **Teşviki belirli şartlara bağlı yatırım konuları:**
 - Süt yönlü büyükbaş entegre yatırımlarında asgari 150 büyükbaş,
 - Et yönlü büyükbaş entegre yatırımlarında asgari 150 büyükbaş,
 - Damızlık büyükbaş entegre hayvan yetiştiriciliğinde (et/süt yönlü) asgari 150 büyükbaş/dönem,
 - Kanatlı entegre yatırımlarında 100.000 adet/dönem,
 - Süt ve et yönlü küçükbaş entegre yatırımlarında (damızlık dahil) 1.000 küçükbaş dönem şartı aranır.

BÖLGESEL TEŞVİKLER

Bölgesel Teşvikler Kapsamında Desteklenen Tarımsal Sektörler, Asgari Yatırım Tutarları veya Kapasiteleri

BÖLGESEL TEŞVİKLERDEN YARARLANACAK SEKTÖRLER	1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	4. Bölge	5. Bölge	6. Bölge
Entegre hayvancılık yatırımları (entegre damızlık hayvancılık yatırımları dahil)*	4 Milyon TL	3 Milyon TL	2 Milyon TL	1 Milyon 500 Bin TL	1 Milyon 500 Bin TL	1 Milyon 500 Bin TL
Gıda ürünleri ve içecek imalatı**	4 Milyon TL	3 Milyon TL	2 Milyon TL	1 Milyon 500 Bin TL	1 Milyon 500 Bin TL	1 Milyon 500 Bin TL
Su ürünleri yetiştiriciliği (Balık yavrusu ve yumurtası üretimi dahil)	4 Milyon TL	3 Milyon TL	2 Milyon TL	1 Milyon 500 Bin TL	1 Milyon 500 Bin TL	1 Milyon 500 Bin TL
Soğuk hava deposu hizmetleri	1.000 metrekare	1.000 metrekare	1.000 metrekare	500 metrekare	500 metrekare	500 metrekare
Lisanslı depoculuk	4 Milyon TL	3 Milyon TL	2 Milyon TL	1 Milyon 500 Bin TL	1 Milyon 500 Bin TL	1 Milyon 500 Bin TL
Seracılık	20 dekar	20 dekar	10 dekar	10 dekar	10 dekar	5 dekar

NOTLAR

1. Entegre hayvancılık yatırımlarında;

- 1 inci ve 2 nci bölgede: süt yönlü büyükbaş entegre yatırımlarında 500 büyükbaş, et yönlü büyükbaş entegre yatırımlarında 700 büyükbaş/dönem, damızlık büyükbaş entegre yatırımlarında 500 büyükbaş, damızlık küçükbaş hayvan entegre yatırımlarında 2.000 küçükbaş, süt ve et yönlü küçükbaş entegre yatırımlarında 2.000 küçükbaş/dönem ve kanatlı entegre yatırımlarında 200.000 adet/dönem asgari kapasite şartı aranır (damızlık kanatlı entegre yatırımlarında kapasite şartı aranmaz).

- 3 üncü, 4 üncü ve 5 inci bölgede: süt yönlü büyükbaş entegre yatırımlarında 300 büyükbaş, et yönlü büyükbaş entegre yatırımlarında 500 büyükbaş/dönem, damızlık büyükbaş entegre yatırımlarında 300 büyükbaş, damızlık küçükbaş entegre yatırımlarında 1.000 küçükbaş, süt ve et yönlü küçükbaş entegre yatırımlarında 1.000 küçükbaş/dönem ve kanatlı entegre yatırımlarında 200.000 adet/dönem asgari kapasite şartı aranır (damızlık kanatlı entegre yatırımlarında kapasite şartı aranmaz).

2. 6 ncı bölge hariç olmak üzere, gıda ürünleri ve içecek imalatı yatırımlarından "şehriye, kuskus, yufka, kadayıf, ekmek (donuk ekmek ve ekmek hamuru hariç), pirinç, rakı, bira, linter pamuğu, çay, fındık kırma/kavurma, hazır çorba ve et suları ve müstahzarları üretimleri ile tahıl ve baklagil tasnif ve ambalajlanması" yatırımları bölgesel desteklerden yararlanamaz. Ayrıca, 4 üncü, 5 inci ve 6 ncı bölge illerinin organize sanayi bölgelerinde gerçekleştirilecek komple yeni yatırım cinsindeki yem üretimi yatırımları bölgesel desteklerden yararlanabilir.

Bölgesel Teşvik Kalemleri

Destek Unsurları			BÖLGELER					
			I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB ve EB Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB ve EB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği		OSB ve EB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
		OSB ve EB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			Var	Var	Var	Var	Var	Var
Faiz veya Kar Payı Desteği	İç Kredi		-	-	3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan
	Döviz / Dövizle Endeksli Kredi				1 Puan	1 Puan	2 Puan	2 Puan
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği			-	-	-	-	-	10 yıl

Alt Bölge Desteğinden Faydalanma

- ❑ Yatırımın OSB/EB'de gerçekleştirilmesi veya aynı sektörde faaliyet gösteren en az 5 beş gerçek veya tüzel kişinin ortağı olduğu yatırımcı tarafından entegrasyon sağlayacak bir yatırım yapılması halinde, yatırımcılar vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi desteği açısından bir alt bölgede sağlanan oran ve sürelerde bu desteklerden yararlanabilir.
- ❑ OECD teknoloji yoğunluk tanımına göre orta-yüksek teknolojili sanayi sınıfında yer alan ürünlere yönelik yatırımlar, İstanbul hariç olmak üzere 1 inci, 2 nci ve 3 üncü bölgelerde gerçekleştirilmeleri halinde 4 üncü bölgede uygulanan bölgesel desteklerden yararlanır. İstanbul ilinde OSB/EB'de, komple yeni yatırım hariç olmak üzere, orta-yüksek teknolojili yatırım konularında gerçekleştirilecek asgari 5 milyon TL, OSB/EB dışında komple yeni yatırım hariç olmak üzere asgari 10 Milyon TL tutarındaki yatırımlara 1 inci bölgedeki bölgesel destekler uygulanır.

ÖNCELİKLİ YATIRIMLAR

Aşağıda belirtilen yatırım konuları 5 inci bölgede uygulanan bölgesel desteklerden faydalanabilir. Ancak bu yatırımlar, 6 ncı bölgede yer almaları halinde bulunduğu bölge desteklerine tabidir.

- ✓ Bakanlık, TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından desteklenen AR-GE projeleri neticesinde geliştirilen ürünlerin veya parçaların üretimine yönelik yatırımlar.
- ✓ Lisanslı depoculuk yatırımları.
- ✓ Asgari 25 milyon TL tutarındaki 25 dekar ve üzeri yerli aksam ihtiva eden otomasyona dayalı sera yatırımları
- ✓ Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamında Çevre Lisansına tabi yatırımlar.

ÖNCELİKLİ YATIRIMLAR İÇİN SAĞLANAN DESTEK UNSURLARI

Destek Unsurları		Destek Oran ve Süreleri*
KDV İstisnası		VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti		VAR
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı(%)	40**
	Vergi İndirim (%)	80**
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği***		7 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi		VAR
Faiz veya Kar Payı Desteği	İç Kredi	5 Puan
	Döviz / Dövizle Endeksli Kredi	2 Puan

*1-5. Bölgelerde yapılacak yatırımlar için 5. Bölge desteği; 6. Bölgede yapılacak yatırımlar için 6. Bölge desteği

**İmalat sanayiine yönelik (US-97 Kodu:15-37) düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamında, 1/1/2017 ile 31/12/2022 tarihleri arasında gerçekleştirilecek yatırım harcamaları için yatırıma katkı oranı geçerli olan yatırıma katkı oranına 15 puan ilave edilmek suretiyle, vergi indirimi oranı %100 oranında ve yatırıma katkı tutarının yatırım döneminde kullanılabilecek oranı %100 olarak uygulanır.

*** Kadın ve/veya genç istihdamının desteklenmesi amacıyla, kadın ve/veya genç istihdam eden firmaların istihdam desteklerinden yararlanabilme süreleri uzatılmıştır.

-2017-2024 yılında imalat sektöründe gerçekleştirilecek teşvik belgeli tüm yatırımlara ilişkin bina-inşaat harcamaları KDV iadesinden yararlanabilmektedir.

STRATEJİK YATIRIMLARIN TEŞVİKİ

İthalat bağımlılığı yüksek olan ara malı veya ürünlerin üretimine yönelik yatırımlar stratejik yatırımların teşviki uygulamaları kapsamında desteklenmektedir. Bu kapsamda desteklenecek olan yatırımların aşağıdaki kriterlerin tamamını sağlamaları gerekmektedir.

- ✓ **Asgari sabit yatırım tutarının 50 Milyon TL'nin üzerinde olması,**
- ✓ **Yatırım konusu ürünle ilgili yurt içi toplam üretim kapasitesinin ithalattan az olması,**
- ✓ **Yatırımla sağlanan katma değer in asgari %40 olması**
- ✓ **Üretilcek ürünle ilgili toplam ithalat değerinin son 1 yıl itibarıyla 50 Milyon ABD Doları'nın üzerinde olması,**

STRATEJİK YATIRIMLAR İÇİN SAĞLANAN DESTEK UNSURLARI

DESTEK UNSURLARI		DESTEK ORAN ve SÜRELERİ
Gümrük Vergisi Muafiyeti		VAR
KDV İstisnası		VAR
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	50
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği		7 yıl (6. Bölgede 10 yıl)
Yatırım Yeri Tahsisi		VAR
Faiz Desteği	İç Kredi	5 Puan(TOSHP kapsamında yüksek teknolojlili üründe 10, diğerlerinde 8 puan)
	Döviz/ Dövizle Endeksli Kredi	2 Puan
Sigorta Primi (İşçi Hissesi) Desteği		10 yıl (Sadece 6. bölgede Gerçekleştirilecek Yatırımlar İçin)
Gelir Vergisi Stopajı Desteği		10 yıl (Sadece 6. Bölgede Gerçekleştirilecek Yatırımlar) Diğer bölgelerde, TOSHP kapsamında yüksek teknolojlili üründe 7 yıl, diğerlerinde 5 yıl
KDV İadesi		VAR (Sadece 500 milyon TL ve üzeri yatırımlar için)

CAZİBE MERKEZLERİ PROGRAMI

UYGULAYICI KURUM: SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

DESTEK KAPSAMI	Görece az gelişmiş 25 ilde yatırım ortamının canlandırılarak üretim, istihdam ve ihracatın artırılması ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması amaçlanmaktadır. Cazibe Merkezleri Programı Kapsamındaki illerin OSB'lerinde gerçekleştirilecek imalat sanayi yatırımları ile çağrı merkezi ve veri merkezi yatırımları desteklenebilir.
KİMLER BAŞVURABİLİR	Gerçek ve Tüzel kişiler
UYGULAMA İLLERİ	Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Batman, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Kars, Kilis, Malatya, Mardin, Muş, Siirt, Sivas (Demirağ OSB)Şanlıurfa, Şırnak, Tunceli, Van

- ❖ Bu Karar kapsamında desteklenecek imalat sanayi yatırımlarının (US-97 Kodu: 15-37) organize sanayi bölgesi veya endüstri bölgesinde gerçekleştirilmesi ve asgari **2 milyon TL** yatırımın tutan şartını sağlaması gerekir.
- ❖ Cazibe Merkezleri Programı kapsamındaki destek unsurlarından yararlanabilmek için çağrı merkezi yatırımlarının asgari 200 Kişilik istihdam sağlaması, ANTI/TIA-942 veya Uptime Institute Tier-3 veya üstü seviyede olan veri merkezi yatırımlarının ise asgari 5.000 m² beyaz alan ihtiva etmesi gerekmektedir.
- ❖ Cazibe Merkezleri Programı kapsamında **31/12/2022** tarihine kadar yapılacak olan teşvik belgesi müracaatları değerlendirilecektir.

CAZİBE MERKEZLERİ PROGRAMI

CMP DESTEKLERİ		DESTEK ORAN VE SÜRELERİ
KDV İstisnası		VAR
Gümrük Vergisi Muafiyeti		VAR
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	50 (OSB'de 55)
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği		10 yıl (OSB'de 12 yıl)
Yatırım Yeri Tahsisi		VAR
Faiz veya Kâr Payı Desteği	İç Kredi	7 Puan
	Döviz / Dövizle Endeksli Kredi	2 Puan
	Azami Tutar	1,8 Milyon TL
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği		10 yıl
Enerji Desteği		% 30; azami 3 yıl, yatırım tutarının % 25'i, 10 milyon TL

KALKINMA AJANSLARI TARAFINDAN DESTEKLENEN ALANLAR

UYGULAYICI KURUM: DOĞU ANADOLU KALKINMA AJANSI

- Kalkınma Ajansları, Kalkınma Ajansı Yönetim Kurulunun kararlaştırdığı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının onayladığı Çalışma Programı ve uygun gördüğü Bütçe doğrultusunda hazırlanan Mali ve Teknik Destek Programları kapsamında tarım sektörüne de destek sunabilmektedirler.
- Bu programlar kapsamında, destek için öncelikli alanlar ve başvuru koşulları Ajansların internet sitelerinde ilan edilmekte ve Başvuru rehberlerinde ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.
- Kalkınma Ajansları, detayları yıllık çalışma programında ve başvuru rehberinde açıkça belirtilmek kaydıyla aşağıda belirtilen kurum ve kuruluşların proje ve faaliyetleri için Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliğinde belirtilen usul ve esaslar dahilinde mali ve teknik olmak üzere iki destek türü uygulayabilir;
 - Kamu Kurum ve Kuruluşları,
 - Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları,
 - Birlikler ve Kooperatifler,
 - Sivil Toplum Kuruluşları,
 - Organize Sanayi Bölgeleri, Sanayi Siteleri,
 - Serbest Bölge İşleticileri,
 - Teknoloji Transfer Ofisi Şirketleri,
 - Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, Endüstri Bölgeleri ve İş Geliştirme Merkezlerinin Yönetici Şirketleri,
 - Kar Amacı Güden Diğer Gerçek ve Tüzel Kişiler.

Mali Destek:

- Kalkınma Ajanslarının Mali Destekleri; Doğrudan Finansman Desteği, Finansman Desteği ve Faizsiz Kredi Desteği olmak üzere üç ana grupta toplanmaktadır.
- **Doğrudan Finansman Desteği:** Kalkınma Ajanslarının esas itibarıyla proje teklif çağrısı yöntemiyle belirlenen usul ve kurallar çerçevesinde belirli projelere sağladığı desteklerdir. Ancak Kalkınma Ajansları proje teklif çağrısı dışında, fizibilite desteği ve güdümlü proje desteği şeklinde de doğrudan destek sağlayabilir;
- **Proje Teklif Çağrısı:** Belirli bir destek programı kapsamında, nitelikleri net bir şekilde belirlenmiş olan potansiyel başvuru sahiplerinin, önceden belirlenen konu ve koşullara uygun olarak proje teklifi sunmaya davet edilmesidir.
- **Fizibilite Desteği:** Kalkınma Ajanslarının bölgenin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesine, bölgenin yenilik ve girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik yatırım projelerinin fizibilite çalışmalarına sağladığı doğrudan mali destektir.
- **Güdümlü Proje Desteği:** Proje teklif çağrısı yöntemi uygulanmaksızın; bölge planında öngörülen öncelikler ve sonuç odaklı programlar doğrultusunda, konusu ve koşulları Kalkınma Ajansları öncülüğünde ve yönlendirmesinde belirlenen özel nitelikli model projelere sağlanan destektir.
- **Finansman Desteği:** Başvuru rehberinde belirtilen nitelikteki projeler için, ilgili aracı kuruluşlardan alınacak krediler karşılığında ödenecek finansman giderlerinin, Kalkınma Ajansları tarafından karşılanmasını öngören mali destektir.
- **Faizsiz Kredi Desteği:** Kalkınma Ajanslarının başvuru rehberine uygun projelere aracı kurumlar vasıtasıyla faizsiz kredi temin etmek suretiyle sağlayacağı mali destektir.

Teknik Destek:

- Kalkınma Ajansları; adil, açık ve şeffaf kurallara tabi olmak ve kendisi tarafından yapılan herhangi bir proje teklif çağrısı ile ilişkilendirilmemek koşuluyla, yerel yönetimlerin başta planlama çalışmaları ile bölge plan ve programlarını uygulayıcı veya yerel kalkınma kapasitesini artırıcı faaliyetleri ile Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliğinde belirtilen başvuru sahiplerinin yerel ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunabilecek çalışmaları için, mevcut imkanları çerçevesinde kendi personeli eliyle ya da hizmet alımı yoluyla; eğitim verme, program ve proje hazırlanmasına katkı sağlama, geçici uzman personel görevlendirme, danışmanlık sağlama, lobi faaliyetleri ve uluslararası ilişkiler kurma gibi kurumsal nitelikli ve kapasite geliştirici teknik destek hizmetlerini teknik destek kapsamında sağlayabilir.

KOSGEB HİZMET VE DESTEKLERİ

Desteklenen Sektörler

1. Madencilik ve taş ocakçılığı
2. İmalat
3. Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı
4. Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri
5. İnşaat
6. Toptan ve perakende ticaret; motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin onarımı
7. Ulaştırma ve depolama
8. Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri
9. Bilgi ve iletişim
10. Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler
11. Finans ve Sigorta faaliyetleri
12. İdari ve destek hizmet faaliyetleri
13. Eğitim
14. Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor
15. Diğer hizmet faaliyetleri

Destek Programları

1. Girişimcilik Destekleri
2. AR-GE, Teknolojik üretim ve Yerleřtirme Destekleri
3. İşletme Geliştirme, Büyüme ve Uluslararasılaşma Destekleri
4. KOBİ finansman destekleri
5. İŞGEM/TEKMER Destekleri
6. Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri
7. Mikro ve Küçük İşletmelere Hızlı Destek Programı

Kosgeb Hizmet ve Destekleri Veri Tabanına Kayıt

Bir işletmenin KOSGEB Desteklerinden yararlanabilmesi için öncelikle veri tabanına kayıt olması gerekmektedir. Veri tabanına kayıt işlemleri için **<http://www.kosgeb.gov.tr> adresinden “E-KOBİ” tıklanıp KOSGEB’ e** ilk kayıt linkini seçip işletmeye ait bilgiler girilir kaydedilip sonraki sayfada KOBİ Bilgi Beyannamesi doldurulur.

TARIM HAVZALARI ÜRETİM VE DESTEKLEME MODELİ

Havza Adı	Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Kapsamında Desteklenen Ürünler
Muş-Bulanık	Arpa, Aspir, Buğday, Kuru Fasulye, Mercimek, Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Patates, Tritikale, Yem Bitkileri
Muş-Hasköy	Arpa, Buğday, Kuru Fasulye, Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Patates, Tritikale, Yem Bitkileri
Muş-Korkut	Arpa, Buğday, Kuru Fasulye, Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Patates, Tritikale, Yem Bitkileri
Muş-Malazgirt	Arpa, Aspir, Buğday, Kuru Fasulye, Mercimek, Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Patates, Tritikale, Yem Bitkileri
Muş-Merkez	Arpa, Aspir, Buğday, Kuru Fasulye, Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Patates, Tritikale, Yem Bitkileri
Muş-Varto	Arpa, Buğday, Kuru Fasulye, Nohut, Ayçiçeği (Yağlık), Patates, Tritikale, Yem Bitkileri

İletişim Bilgileri

•Tarım ve Orman Bakanlığı - Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi (TARYAT)

Adres: Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı No:161 15.Kat Lodumlu / ANKARA

Tel: 0 (312) 258 8517-20

Faks: 0 (312) 258 85 16

Web: www.taryat.gov.tr

E-posta: taryat@tarimorman.gov.tr

•Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü

Adres: Mustafa Kemal Mahallesi Dumlupınar Bulvarı (Eskişehir Yolu 7.km) 2151. Cadde NO:154/A Çankaya/ANKARA

Tel: 0 (312) 444 61 00

Web: www.sanayi.gov.tr

E-posta: info@sanayi.gov.tr

•Tarım ve Orman Bakanlığı –Muş İl Müdürlüğü

Adres: Erzurum Yolu 5. Km Karaköprü Mevki 8/1 Merkez/MUŞ

Tel: 0 (436) 212 37 90

Faks: 0 (436) 212 20 55

Web : www.mustarim.gov.tr

•**Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu**

Adres: Kültür Mahallesi, Hürriyet Caddesi, Merkez Camii Arkası 182. Sokak No:7 Merkez/MUŞ

Tel: 0436 212 10 70-71

Faks: 0436 212 10 72

•**Muş ValiliĐi**

Adres: İstasyon Cad. 49100 MUŞ

Tel: 0 (436) 212 10 01

Faks: 0 (252) 214 31 88

Web : www.mus.gov.tr

E-posta: mus@icisleri.gov.tr

•**Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA) geÇici iletişim adresi**

•**Muş Yatırım Destek Ofisi**

Adres: Muş Yatırım Destek Ofisi, Bitlis Yolu  zeri, Eski Tekel İdari Binası 49100 / MUŞ

Tel : 0 (436) 212 95 13 / 212 63 85

Faks : 0(0212) 381 79 93 veya 0(436) 212 46 07

Web: www.daka.org.tr

E-posta: info@daka.org.tr

•**Küçük ve Orta  l ekli İŞletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)**

Adres: Abdülhak Hamit Cad. No:866 AltmıŐevler / MAMAK / ANKARA

Tel: 0 (312) 595 28 00

Faks: 0 (312) 368 07 15

T.C.
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI
STRATEJİ GELİŞTİRME BAŞKANLIĞI
TARIMSAL YATIRIMCI DANIŞMA OFİSİ